KKSU/ODL/S/2021/1

कविकुलगुरु-कालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालय:, रामटेकम्
मुक्त-दूरस्थशिक्षणकेन्द्रम्
एम्.ए.(संस्कृतम्) प्रथम-सत्र-परीक्षा
प्रथमप्रश्नपत्रम् - वैदिकसूक्तम्

समय: - २.३० होरा **पूर्णाङ्का: -७०**

.....

सूचना -अन्यथानिर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषया लिखत।

विशेष निर्देश नसल्यास उत्तरे स्वीकृत भाषेत लिहावीत.

अधोदत्तेषु सप्तप्रश्नेषु **पञ्चप्रश्नानाम्** उत्तराणि लिखत। **(प्रथम: प्रश्न: अनिवार्य:)**

खाली दिलेल्या सात प्रश्नांपैकी **पाच प्रश्न** सोडवा. **(पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे)**

प्र. १ एकवाक्येन उत्तरत। **१०**

एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. ऋग्वेदस्य अग्निसूक्तस्य प्रथम: मन्त्र: कस्मिन् छन्दसि वर्तते ?
ऋग्वेदाच्या अग्निसूक्ताचे पहिल्या मन्त्राचे छन्द कोणते ?

२. इन्द्रसूक्तस्य ऋषि: क: ?
इन्द्रसूक्ताचे ऋषि कोण आहे ?

३. 'अक्षैर्मा दीव्य: कृषिमित् कृषस्व' इति वाक्यस्य कोऽर्थ: ?
'अक्षैर्मा दीव्य: कृषिमित् कृषस्व' या वाक्यचा अर्थ काय आहे ?

४. 'शिवसंकल्प:' इत्यत्र 'शिव:' शब्दस्य कोऽर्थ: ?
'शिवसंकल्प:' या पदातील 'शिव' शब्दाचा काय अर्थ आहे ?

५. पुरुषसूक्तस्य ऋषि: क: ?
पुरुषसूक्ताचे ऋषि कोण ?

६. 'बाहू राजन्य: कृत:' इति वाक्यस्य कोऽर्थ: ?
'बाहू राजन्य: कृत:' या वाक्याचा काय अर्थ आहे ?

७. 'अनुव्रत: पितु: पुत्रो मात्रा संमना:' इति वाक्यस्य कोऽर्थ: ?
'अनुव्रत: पितु: पुत्रो मात्रा संमना:' या वाक्याचा काय अर्थ आहे ?

८. सांमनस्यसूक्तम् कस्मिन् वेदे वर्तते ?
सांमनस्य सूक्त कोणत्या वेदात आहे ?

९. 'होतारं रत्नधातमम्' इत्यत्र 'होतारं' इति पदस्य कोऽर्थ: ?
'होतारं रत्नधातमम्' या वाक्यात 'होतारं' या शब्दाचा काय अर्थ आहे ?

१०. 'स जनास इन्द्र:' इत्यत्र इन्द्र:' इति पदस्य कोऽर्थ: ?
'स जनास इन्द्र: या वाक्यात 'इन्द्र:' या शब्दाचा काय अर्थ आहे ?

प्र. २ लघु टिप्पणीं लिखत। **१५**

लघु टिप्पणी लिहा.

१. अग्ने: स्वरूपम्

अग्नीचे स्वरूप

२. अक्षसूक्तम्

अक्ष सूक्त

३. सांमनस्यसूक्तस्य महत्त्वम्

सांमनस्य सूक्ताचे महत्त्व

प्र. ३ अधोलोखितमन्त्राणां सप्रकरणम् अनुवादं कुरुत। **१५**

खाली दिलेल्या मन्त्रांचे सप्रकरण अनुवाद करा.

१. येन कर्माण्यपसो मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विदथेषु धीरा:।

यदपूर्वं यक्षमन्त: प्रजानां तन्मे मन: शिवसंकल्पमस्तु॥

२. अग्निना रयिमश्नवत्पोष्मेव दिवेदिवे।

यशस वीरवत्तमम्॥

३. सहस्रशीर्षा पुरुष: सहस्राक्ष: सहस्रपात्।

स भूमिं सर्वत: स्पृत्वाऽत्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम्॥

प्र. ४ पुरुषसूक्तस्य दार्शनिकं महत्त्वं वर्णयत। **१५**

पुरुषसूक्ताचे दार्शनिक महत्त्व लिहा.

अथवा

प्र. ४ शिवसंकल्पसूक्तस्य आध्यात्मिकं महत्त्वं वर्णयत।

शिवसंकल्पसूक्ताचे आध्यात्मिक महत्त्व लिहा.

प्र. ५ मनुष्यस्य सामाजिकजीवने अक्षसूक्तस्य किं महत्त्वं वर्णयत। **१५**

मनुष्याच्या जीवनात अक्षसूक्ताचे काय महत्त्व आहे लिहा.

अथवा

प्र. ५ इन्द्रस्य स्वरूपं विशदयत।

इन्द्राचे स्वरूप विस्तृत लिहा.

प्र. ६ अग्निसूक्ताधारेण अग्ने: विशेषणानि विशदयत। **१५**

अग्नीसूक्तानुसार अग्नीच्या विशेषणांचे विश्लेषण करा.

अथवा

प्र. ६ शिवसंकल्पसूक्तानुसारं मनस: स्वरूपं वर्णयत।

शिवसंकल्पसूक्तानुसार मनाचे स्वरूप लिहा.

प्र. ७ अक्षसूक्तनुसारं कितवस्य गृहस्थितिं वर्णयत। **१५**

अक्षसूक्तानुसार जुगार खेळणार् याच्या गृहस्थितीचे वर्णन करा.

अथवा

प्र. ७ वैदिकसाहित्ये इन्द्रदेवताया: महत्त्वं वर्णयत।

वैदिकसाहित्यामध्ये इन्द्रदेवतेच्या स्थितीचे वर्णन करा.

.....

KKSU/ODL/S/2021/2

कविकुलगुरु-कालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालय:, रामटेकम्
मुक्त-दूरस्थशिक्षणकेन्द्रम्
एम्.ए.(संस्कृतम्) प्रथम-सत्र-परीक्षा
द्वितीयप्रश्नपत्रम् - व्याकरणम्

समय: - २.३० होरा **पूर्णाङ्का: -७०**

.....

सूचना -अन्यथानिर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषया लिखत।

विशेष निर्देश नसल्यास उत्तरे स्वीकृत भाषेत लिहावीत.

अधोदत्तेषु सप्तप्रश्नेषु **पञ्चप्रश्नानाम्** उत्तराणि लिखत। **(प्रथम: प्रश्न: अनिवार्य:)**

खाली दिलेल्या सात प्रश्नांपैकी **पाच प्रश्न** सोडवा. **(पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे)**

प्र.१ एकवाक्येन उत्तरत। **१०**

एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. चतुर्दशसूत्राणां किं प्रयोजनम् ?
चौदा सूत्रांचे काय प्रयोजन काय आहे ?

२. व्याकरणे सामान्यत: कति प्रत्याहाराणां व्यवहार: भवति ?
व्याकरण शास्त्रात सामान्यत: किती प्रत्याहार सांगितले आहे ?

३. संयोगसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम् ?
संयोग संज्ञा विधायक सूत्र कोणते ?

४. कस्य अच् वर्णस्य दीर्घ: न भवति ?
कोणत्या अच् वर्णाचे दीर्घ नसते ?

५. कवर्गस्य उच्चारणस्थानं किम् ?
कवर्गाचे उच्चारण स्थान कोणते ?

६. सुप् इत्यनेन केषां प्रत्ययानां ग्रहणं भवति ?
सुप् याने कोणत्या प्रत्ययांचे ग्रहण होते ?

७. राम + औ इत्यत्र केन सूत्रेण वृद्धि: भवति ?
राम + औ इथे कोणत्या सूत्राने वृद्धि होते ?

८. आदेशप्रत्यययो: इति सूत्रस्य वृत्तिं लिखत।
आदेशप्रत्यययो: या सूत्राची वृत्ति लिहा.

९. ल: कर्मणि ----- इति सूत्रं पूरयत।
ल: कर्मणि ----- हे सूत्र पूर्ण करा.

१०. भू धातो: लट्लकारे प्रथमपुरुषे बहुवचने किं रूपम् ?
भू धातुचे लट्लकार प्रथम पुरुष बहुवचनाचे रूप लिहा.

प्र. २ टिप्पणीं लिखत **१५**

टीपा लिहा.

१. अथ स्थानानि। २. ह्रस्व-दीर्घ-प्लुत संज्ञा। ३. अनुनासिक-संज्ञा।

वर्णांचे उच्चारण स्थान ह्रस्व-दीर्घ-प्लुत संज्ञा अनुनासिक संज्ञा

प्र. ३ सूत्रत्रयं सोदाहरणं विशदयत। **१५**

कोणतेही तीन सूत्र सोदाहरण स्पष्ट करा.

१. अदर्शनं लोप: २. उच्चैरुदात्त: ३. तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्

४. हलो नन्तरा: संयोग: ५. हलन्त्यम्

प्र. ४ रामशब्दस्य रूपत्रयं ससूत्रं विशदयत। **१५**

राम शब्दाचे कोणतेही तीन रूप सूत्रसहित स्पष्ट करा.

१. रामा: २. रामेण ३. रामेभ्य:

४. रामस्य ५. रामे

प्र. ५ भू धातो: रूपत्रयं ससूत्रं विशदयत। **१५**

भू धातुची कोणतीही तीन रूपे सूत्रसहित स्पष्ट करा.

१. भवाम: २. भवितास्थ ३. भविष्यन्ति

४. भवेत् ५. अभूवम्

प्र. ६ भू धातो: लङ्, विधिलिङ्, आशीर्लिङ्, लुङ्, लृङ् लकारे रूपाणि लिखत। **१५**

भू धातुची लङ्, विधिलिङ्, आशीर्लिङ्, लुङ्, लृङ् लकारात रूपे लिहा.

प्र. ७ सू औ जस् इत्यादि २१ प्रत्ययाणां विवरणं लिखत। **१५**

सू औ जस् इत्यादि २१ प्रत्यय विवरण लिहा.

.....

KKSU/ODL/S/2021/3

कविकुलगुरु-कालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालय:, रामटेकम्
मुक्त-दूरस्थशिक्षणकेन्द्रम्
एम्.ए.(संस्कृतम्) प्रथम-सत्र-परीक्षा
तृतीयप्रश्नपत्रम् - दर्शनम्

समय: - २.३० होरा **पूर्णाङ्का: -७०**

.....

सूचना -अन्यथानिर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषया लिखत।

विशेष निर्देश नसल्यास उत्तरे स्वीकृत भाषेत लिहावीत.

अधोदत्तेषु **अष्ट** प्रश्नेषु **सप्तप्रश्नानाम्** उत्तराणि लिखत। **(प्रथम: प्रश्न: अनिवार्य:)**

खाली दिलेल्या **आठ** प्रश्नांपैकी **सात प्रश्न** सोडवा. **(पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे)**

प्र.१ एकवाक्येन उत्तरत। **१०**

एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. अष्टाङ्गयोगस्य पञ्चतमम् अङ्गं लिखत।
अष्टाङ्गयोगाचे पाचवे अंग लिहा.

२. सांख्यदर्शनस्य प्रणेता क: ?
सांख्यदर्शनाचे प्रवर्तक कोण ?

३. योगसूत्रग्रन्थस्य रचयिता क: ?
योगसूत्रग्रन्थाचे रचयिता कोण ?

४. सांख्यदर्शनस्य कति तत्त्वानि प्रसिद्धानि ?
सांख्यदर्शनाचे किती तत्त्व प्रसिद्ध आहेत ?

५. योगदर्शने कति तत्त्वानि स्वीकृतानि सन्ति ?
योगदर्शनात किती तत्त्व स्वीकारले ?

प्र. २ सप्रकरणम् अनुवादं कुरुत। (द्वयमेव) **१०**

सप्रकरण अनुवाद करा. (कोणतेही दोन)

१. स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव।
स्थितधी: किं प्रभाषेत किमासीत् व्रजेत किम्॥

२. यदा संहरते चायं कूर्मोऽङ्गानीव सर्वश:।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता॥

३. इन्द्रियाणां हि चरतां यन्ममो नुविधीयते।
तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवाम्भसि॥

प्र. ३ स्थितप्रज्ञस्य लक्षणानि लिखत। **१०**

स्थितप्रज्ञाची लक्षणे लिहा.

प्र. ४ जैनदर्शनमनुसृत्य मोक्षसंकल्पनां स्पष्टीकुरुत। **१०**

जैनदर्शनानुसार मोक्षसंकल्पना स्पष्ट करा.

प्र. ५ सांख्यदर्शनस्य प्रकृते: स्वरूपं स्पष्टयत। **१०**

सांख्यदर्शनातील प्रकृतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र. ६ सांख्यदर्शनमनुसृत्य सृष्टिप्रक्रियां लिखत। **१०**

सांख्यदर्शनानुसार सृष्टिप्रक्रिया लिहा.

प्र. ७ योगदर्शनस्य ईश्वरस्वरूपं लिखत। **१०**

योगदर्शनातील ईश्वराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र. ८ योगदर्शनमनुसृत्य वृत्तीनां स्वरूपं स्पष्टयत। **१०**

योगदर्शनानुसार वृत्तींचे स्वरूप स्पष्ट करा.

.....

KKSU/ODL/S/2021/4

कविकुलगुरु-कालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालय:, रामटेकम्
मुक्त-दूरस्थशिक्षणकेन्द्रम्
एम्.ए.(संस्कृतम्) प्रथम-सत्र-परीक्षा
चतुर्थप्रश्नपत्रम् - संस्कृतसाहित्यम्

समय: - २.३० होरा **पूर्णाङ्का: -७०**

.....

सूचना -अन्यथानिर्देशाभावे उत्तराणि स्वीकृतभाषया लिखत।

विशेष निर्देश नसल्यास उत्तरे स्वीकृत भाषेत लिहावीत.

अधोदत्तेषु सप्तप्रश्नेषु **पञ्चप्रश्नानाम्** उत्तराणि लिखत। **(प्रथम: प्रश्न: अनिवार्य:)**

खाली दिलेल्या सात प्रश्नांपैकी **पाच प्रश्न** सोडवा. **(पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे)**

प्र.१ एकवाक्येन उत्तरत। **१०**

एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. कालिदासस्य कति रचना: सन्ति ?
कालिदासांची किती काव्ये आहेत ?

२. ईक्ष्वाकुवंशस्य अपरं नाम किम् ?
ईक्ष्वाकुवंशाचे दुसरे नाव काय ?

३. अज: कस्य पुत्र: ?
अज कोणाचा पुत्र आहे ?

४. वसिष्ठ: केषां गुरु: ?
वसिष्ठ कोणाचे गुरु आहेत ?

५. कालिदास: केन सागरं तर्त्तुमिच्छति ?
कालिदास कशाने सागर तरण करु इच्छितो ?

६. नन्दिनी कस्य पुत्री ?
नन्दिनी कोणाची मुलगी आहे ?

७. भगणस्य वर्णान् लिखत।
भगणातील अक्षरे लिहा.

८. अनुष्टुभ: लक्षणं लिखत।
अनुष्टुभ् वृत्ताचे लक्षण लिहा.

९. समवृत्तं नाम किम् ?
समवृत्त म्हणजे काय ?

१०. वंशस्थवृत्ते कति अक्षराणि भवन्ति ?
वंशस्थ वृत्तात किती अक्षरे आहेत ?

प्र. २ टिप्पणीद्वयं लिखत। **१५**

कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

१. भुजङ्गप्रयातम् २. मालिनीवृत्तम्

३. वसिष्ठाश्रम: ४. कालिदास:

प्र. ३ दिलीपस्य नन्दिनीसेवां वर्णयत। **१५**

दिलीपराजाने केलेली नन्दिनीची सेवा स्वशब्दात विशद करा.

प्र. ४ उपमा कालिदासस्य इति वचनं प्रथमसर्गमनुसृत्य स्पष्टयत। **१५**

उपमा कालिदासस्य हे वाक्य प्रथमसर्गानुसार स्पष्ट करा.

प्र. ५ राजादिलीपस्य गुणान् सोदाहरणं वर्णयत। **१५**

राजा दिलीपाच्या गुणांचे सोदाहरण वर्णन करा.

प्र. ६ मन्दाक्रान्ता-वंशस्थ-आर्यावृत्तानां सलक्षणं सोदाहरणञ्च विवेचनं कुरुत। **१५**

मन्दाक्रान्ता-वंशस्थ-आर्यावृत्तांचे लक्षण उदाहरणसहित स्पष्ट करा.

प्र. ७ उपजाति-स्रग्धरा-शार्दूलविक्रीडितवृत्तानां सोदाहरणं लक्षणं विवेचयत। **१५**

उपजाति-स्रग्धरा-शार्दूलविक्रीडितवृत्तांचे सोदाहरण लक्षण स्पष्ट करा.

.....